

OGON (279) *sb m*

Pierwsze o jasne; -ón (16) *Mącz* (8), *SienLek* (2), *KochPhaen* (6), -on *KochFr* (4); -on- (19), -ón- (3); -on- *Mącz* (11), *KochFr*, *KochPhaen* (5), *WyprPl*, *JanNKarKoch*; -ón- *OrzQuin*, *Strum*, *KochSob*.

sg *N* ogón (40). ◇ *G* ogona (40). ◇ *D* ogonowi (1). ◇ *A* ogón (84). ◇ *I* ogonem (48); -em (5), - (e)m (43). ◇ *L* ogonie (18). ◇ *V* ogonie (1). ◇ *pl N* ogony (8). ◇ *G* ogonów (10); -ów (1), -(o)w (9). ◇ *A* ogony (15). ◇ *I* ogony (5). ◇ *L* ogonach (5), ogoni(e)ch (3); -ach *RejAp*, *StryjKron* (2), *CzahTr*; -(e)ch *BierEz*, *BibRadz*; -ach : -(e)ch *WujNT* (1:1); ~ -ach (3), -äch (2); -ach *WujNT*, *CzahTr*, -äch *RejAp*; -ach : -äch *StryjKron* (1:1). ◇ *du L* (cum nm) ogonu (1) *LeovPrzep* D2v.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XIX w.*

1. *U zwierząt wyodrębniająca się tylna część; cauda* *Murm*, *Mymer*¹, *Miech*, *HistAl*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *penis* *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *coda* *Mącz*, *Calep* (262) :

a. *U ssaków lądowych: ruchoma część ciała znajdująca się nad odbytem (tu doliczono też wyobrażenia zwierząt fantastycznych) i włosy na niej rosnące* (201) : Kiedy koźielek bieży zawodem/ tedy sye mu bieli pod ogonem. *March*¹ A3; Co pies ruźza/ Ezop spytał/ Ogon/ Mędrzec odpowiedział *BierEz* E2v, B4 [2 r.], H4 [4 r.], Iv, O3, R2 (13); *Murm* 90; *Mymer*¹ 37; *FalZioł* IV 7d, 11b, 14a, d, 15a, 33a [2 r.]; *March*² D2v, D3v; *MiechGlab* 26; *LudWieś* B3v; Bo ogoń [!] twarz i poftawa Połzrzenie i kazda łprawa Kto zna niechai kazdi powie Yz podobno ku kotowi *RejRozm* 391; gdzie tám bårzo wiele dziwney gådżiny było/ ktorzy mieli kopythá iákoby wieprze/ [...] tákież y głowy mieli iákoby wieprze/ á ogony mieli iákoby v lwow *HistAl* M2v; *RejWiz* 29; y iął trzy ftá Liźek/ y powiāzał ie (iednę zdruga) zá ogony/ á w pośrzedku v ogonow przywiāzał pochodnie *Leop Iudic* 15/4, *Lev* 8/25; *RejFig* Bb3, Bb4v, Bb6v [4 r.], Dd5, Eev; Bowiem Sobol Sobolá/ połpolicie rodzi/ A łpzetny Lis z ogonem/ z nimi fie nie zgodzi. *RejZwierz* 69v, 6v [2 r.]; *BibRadz* *Lev* 3/9, *Iob* 40/12; *BielKron* 38, 52, 400, 458; Offa penita Mięślá łztuká od ogoná/ álbo z poľledniey czwiercy. *Mącz* 260d, 41c, 58c, 289d [2 r.], 350c, 416b, 449a, 459d; Poczynáią fye tyż krłczyce [chorobliwe guzy końskie] y od ogoná *SienLek* 182v, 165v, 166, 168, 172v, 182v [2 r.] (14); ktora [ziemia czeska] ma zá herb Lwá o dwu ogonu *LeovPrzep* D2v; Abowiem mocy ich [koni apokaliptycznych] w gębach ich/ á w ogonach ich włytyki były. Abowiem ogony ich podobny ku wężom *RejAp* 81, 82v, 98v; przethoż rofkázuiemy/ áby cie dziś wwiāzawły koniowi v ogoná zá koniem włoczono. *HistRzym* 44v; *RejPos* 304v; iuż hecel naidzie łługę co plá zá ogon pod łukienicą wlecze *RejZwierz* 65v; profto iest iáko Muł złotohławem zákryty/ á gdy z niego zeymá złotohłow/ álic włyzy/ ogon/ głowá/ łzyiá/ włytyko po dyable *RejZwierz* 71, 65, 92, 146v; Kázał páchołku wielkiemu wyrwác ogon koniowi lichemu *BielSpr* 49v, 49v; *BudBib* *Lev* 7/3; wziął Smoká zá ogon/ y wnet fię lařka zniego wczyniłá *SkarŻyw* 479; *StryjKron* 140, 677; *KochFr* 99; *Calep* 173b, 210a, 772b; *WujNT* *Apoc* 9/19 [2 r.], 12/4, s. 866; Ieden [smok] o siedmi głowách z iednym ogonem/ drugi z iedną głowá/ á z siedmią ogonow *CzahTr* D4, D4 [3 r.], E2, E2v [3 r.]; Lecż dla poľzlákwania/ do złodzieyřkiey brony Zádkiem woły y krowy ciāgnął zá ogony *KlonWor* 22, 23.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy zwierzęcia (7): ZŁego łługę málárze/ ták figurowáli/ Pyřk łwini/ Wilcże włyzy/ do łbá mu przydáli. Pši ogon *RejZwierz* 118, 118; *Bielmo* łpadza żołć pšia z miodem/ włóżywły mózgu iářkołczygo á wřypawły popiołu z głów á z ogonow myřzych palonego

SienLek 70, 171v; *HistRzym* 48, 75; na wierzchu [*chorągwi*] kutas z końskiego ogoná fárbowány *StryjKron* 777.

W porównaniach (5):

~ *Jako comparatum* (2): *GliczKsiąż* H7v; A w ten czás z dworu wychodził Turecki báran z wielkim ogonem iáko by kobiałką *BielKron* 458.

Jako comparandum (3): Ba toż pyłmem nauczonem Trzáfnał iáko pyes ogonem. *RejKup* g8; Barzo tu rufył rozumem Iako zdechły pyes ogonem. *RejKup* k2; tedy ty ine przypadki fá prawie iáko czýrwony ogon v złey łzkápy. *RejZwierc* 90. ~

W charakterystycznych połączeniach: ogon cały, cieńszy, czyrwony, długi, mały, miąższy, plugawy, skręcony, skrzywiony (zakrzywiony) (2), tłusty, twardy (2), wąski, wielki (3); u ogona wiązać (uwiązać, przywiązać) (6); ogon chwalić, łamać (2), mieć [jaki] (10), po sobie mieć, oglądać, poderznąć, podnieść (2), trzymać, uciąć (3), ukazać, urwać (wyrwać) (3), za sobą wtoczyć, związać (2); na ogon nastąpić; pod ogon wleźć; w ogon gryźć się, wetknąć; za ogon(y) (po)ciągnąć (4), jąć, pochwycić, powiązać, (wy)wlec (2), wziąć; ogonem krzywić (2), obrażać, omiatać, ruszać (2), stargnąć, trząsnąć, uderzyć, zamiatać, pod ogonem bielić się, podmazować; za ogonem postępować; na ogonie macać; w ogonie mieć [co].

Przysłowia: Czyście przedię łkacze łzwab [= koń szwabski]/ choć mu ogon ytną. *RejWiz* 192v; Cnotá łtrzępioná/ Szwab bez ogoná. *RejZwierc* 238v.

KochFr 117; Głáucz ná nim [kocie] iáko chcelz łkórę/ On przedię ogónem wzgóřę *KochSob* 59.

włzák wiéłz/ im kot łtáfzy/ Tym/ pólpolicie mówią/ ogon iego twáfzy [!]. *KochFr* 132.

káżdá łifzká łwoy ogon chwali *GliczKsiąż* G5v.

Zwroty: »ogonem harcować« (1): Y ná koniá dzielnego [...] wolałby káždy ku potrzebie wfieść/ niź ná owego vpłtrzonego co łie włpina/ wirzga/ á ogonem hárcuie. *RejZwierc* 68.

»mardać, margać ogonem« [*зык зміenny*] (5:1): Niemoże tylie nikt łłtzenięciu dáć/ ilie ras może ogonem márgać. *March*³ V8; *HistRzym* 67, 67v; A iáko mu [*psu*] dałz kęs chlebá/ áliści łie on płáfzczy á marda ogonem od rádości. *RejZwierc* 81v, 83, 92.

»obrocić oczyma, twarzą do ogona; oczyma do ogona wsadzić« = *rodzaj kary* (1:1;1): wzięwłzy go w nocy z łóżá w iedney kofzuli włádził na łzalony koń obroćiwłzy twarzą do ogoná koniowi. *BielKron* 362, 261; *RejZwierc* 33v.

»ogonem pomachać« (1): Y chodził łobie [*pies*] wácháiąc/ A ogonem pomacháiąc. *BierEz* Iv.

»nie umieć kozie ogona zawięzać« = *być głupim* (2): Silny prołtak/ niewmie kozie ogoná zawięzać prztpowieść [!]. *Mqcz* 359c; *RejZwierc* 70v.

»ogona umykać« = *uciekać w popłochu* (1): á yełliby łie łnadź wynorzył/ thák yáko záyác przed chárty ogoná/ ták on przed nimi mydłá mułiałby vmykác. *GliczKsiąż* H7v.

»ogonem wiercić« (1): [*koń*] Zda łie coś chodźiwégo/ bo ogonem wierci. *WyprPl* B3.

Przen (52) : Z przodku łie złemu przeciwiay/ Siły mu brác nie dopułfczay: Puściłzli gdy zá rogi małz/ Zá ogon iuź nie vtrzymáłz. *BierEz* N.

Fraza: »by ogon stracić« = *za wszelką cenę, kosztem największych wysiłków* (2): Temuć gotowem płáćć By ogon y rogi łtráćć *RejRozpr* C4v; *RejWiz* 69.

Zwroty: »ogon mieć jako liszka« = *mieć wysoką pozycję, być kimś ważnym* (1): Nálz Rufak káždy ogon chce mieć iáko Lifzká. *PaprPan* Cc3.

»ogon podnieść (*a. podnosić*)« = *być a. stawać się na nowo hardym* [szyk zmienny] (2): Ze nędznik musí leżeć wżędy potłoczony/ A ci co im fwiát fłuży podniefli ogony. *RejZwierc* 269v; gdy [Aryjusz] przez Zbor Niceńki [...] ná głowie ftárty/ ogon iáko chytry wąż przez fwe vcźnie/ podnosić począł *SkarŻyw* 388.

»na ogonie [komu] siedzieć« = *być obojętnym komus* (1): Ná ogonie mnie fiedzą co w nędzy miełzkáią *BielKom* D5.

»(jako pies) ogon (pod się) tulić (*a. podtulać*), kryć« [szyk zmienny] (3:1): Mogłbyś fie ty otrząfnąć boby cie sto było/ Siłáby ich przed tobą ogon pod fię kryło. *RejWiz* 51v, 13v, 98; ieśli tylko będziefz chodził między ludźmi iáko pies podtulaíąc pod fię ogon *RejZwierc* 65v; [*StryjKron* 645 *marg*].

Wyrażenia: *żart*. »u czarta w ogonie« = *w piekle* (1): Syadl v Abrama na Lonie Bogać vczarta wogonie. *RejKup* 18v.

»ogon lisi« = *lis* (1): [*liszka mówi do kozła*] Byś miał ták długi rozum/ iákoć brodá wiśi/ Nie dałbyś fie ofzukác/ mędrfzy ogon Liśi. *RejZwierz* 122.

a *W opisie gwiazdozbiorów noszących nazwy istot żywych* (10) : koniec ogoná [*Hydry*] Dźiwnie vrodzonego dośięga Chyroná. *KochPhaen* 17, 3 [2 r.], 21.

ogon czego (3): ZA ogonem wielkiego chártá poftępuie Okręt *KochPhaen* 14, 6, 22.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy gwiazdozbioru (2): Dom Iowifzow/ powyżfzenie ogona fmokowego/ a vpad głowy. *FalZioł* V 50; Ale zaráz przy wadze wfchodźi pól Korony. Y ogón Chyronówy. *KochPhaen* 22.

α *O tzw. dyszlu Wielkiego Wozu zwanego też Wielką Nieźwiedzicą* [czego] (1) : Arcturus, Gwyazdá zá ogonem niebieskiego wozu/ ták rzeczona. *Mącz* 15a.

b *Coś zwisającego* (3) :

α *Wstęgi przy infule* (1) : (*nagł*) Infulá. (–) PATrz co nam ty dwa rogi/ ná głowie znác dáią/ A w tyle dwa ogony/ co dzwonki brżákáią. *RejZwierz* 104.

β *Wystrzępiony kawalek futra* (1) : miał złe fzałáwary/ Y powieśił przez łáwkę ogon Wilczy ftáry. Dziewczę zářrzy pod łáwkę/ mámie vkazálá/ Mowiác iż to Wilk fiedzi *RejFig* Bb3.

γ *Prawdopodobnie: Wiszący kwiatostan osiki* (1) : Wezmi wroblego prośa/ kamienia ijdijłkiego/ kamienia z morzkiey bdły/ krwie kozłowej/ popiołu z ogona tremule [*osiki*] *FalZioł* V 111v.

c *Męski narząd płciowy* (2) : SZkodá że tego Ptafzká nam ták bárzo zmięto/ Iuż fie nam nie rozmnoży ogon mu odięto. Tylkom w tym przy nádzyei ma tám życzliwego/ Co mu iáiec pożyczá on ogoná iego. *PaprPan* Bb4v.

d *żart*. *Odbyt, tyłek, zadek, siedzenie* (14) : VYrzał ieden á dziewczká pierze fobie chufty/ Vwiązłá iey kořzulá/ w siłny ogon tłufty. *RejFig* Aa4; Pan wracáiąc pieniądze/ pytał pierdzi żoná/ Ach pánie day iá dyabłu/ fmierdzi iey z ogoná. *RejFig* Aa5v; PAnná iż ma pánicá w fercu/ powiedáłá/ Potym fie z nią pogniewał/ druga iey pytałá: A gdzie teraz twoy pánic/ tá rzekłá/ w ogonie *RejFig* Ddv, Aa3v, Aa4, Aa4v, Aa7, Ddv [2 r.], Dd5v; PATrz więc kiedy fie kłiężá [!] v ołtarzá burżá/ Wzniofłszy ornat/ iednemu/ wfzyfcy w ogon kurżá. *RejZwierz* 106; ktory gdy go też fpytano/ pánie á wżák

v Tárłá/ On [...] ze dwu iedno wczynił fłowo/ y rzekł/ wie ią diabeł/ iaciem iey tám w ogon nie pátrzał. *GórnDworz* P7.

Fraza: »pstrzy się [komu] na ogonie« = *ktos dostał lanie (1)*: Rzekł [do dzieci]: átoście poiedli/ [...] Wnet fie wam ná ogonie o to będzie pstrzyło. Dzieci fie polękawfzy/ przebog pánie miły/ Ráćzcie zyeść ten oftátek/ áby nas nie bili. *RejFig* Aa6.

Zwroty: peryfr. »rzygnąć ogonem« = *puścić wiatry (1)*: Alie niewiem czo fię ftalo Czos my barzo załmierdzyalo. Alboć kto rzygnal ogonem Albo dzwoni czyhem dzwonem. *RejKup* 15v.

[»ogon wypinać [na kogo]«: (nagł) SKARGA PIECOWA. (-) Wszytcy mię ludzie w uczciwości mają, A panie na mie ogon wypinają *Otwin(?)Erot* 144.]

e) *O naci, części nadziemnej rośliny (1)*: Czołnek ma głowę białą/ á ogon zielony. *KochFr* 131.

f) *Jako wyraz obelżywy (2)*:

Wyrażenia: »ogon kozi« (1): A fłyfys ten ogon kozy Iakoć my tam rzkomo grozy. *RejKup* h6.

»świni ogon« (1): Vjdzj mi fię yż thu nie on Ten twoy Pleban Swjnj ogon *RejKup* q5; [*DramStp* I 607].

g) *Człowiek mało ważny, pośledni, nic nie znaczący, posłuszny (4)*:

W przeciwstawieniu: »ogon... głowa« (4): *BibRadz* I 116a marg; Vczniu Miłtrzá nie vcz/ Láiku Kápłaná nie święć: to ieft/ Ty ogonie głową nie bądź *OrzQuin* F2; *ActReg* 167; iż co go miał między narody wynieść zá głowę/ to zniego wczyni iáko ogon *PowodPr* 15.

h) *Człowiek fałszywy, przewrotny (3)*: Y wykorzeni Pan z Iśráelá/ głowę y ogon/ nákrzywiáiącego y nákáźuiącego w ieden dzień. Długowieczny y poćiwy then ieft głową/ á prorok náuczáiący kłámftwá ten ieft ogonem. *Leop Is* 9/14; tedy przeto Bog przez Izáiałzá zowie kłamliwego Proroka ogonem *PowodPr* 15.

α. *Miejsce, gdzie powinien być ogon (3)*: vrodził fię Cielec [...] o dwu głowach z pfięmi zębomá/ s ktorych iedná głowá ná włáfnym przyrodzonym mieyfcu/ á druga v ogoná byłá *StryjKron* 345.

W przeciwstawieniu: »na ogonie... na przodku« (2): Tegoż roku vrodził fie w Kázimierzu w Krákwie między żydy cíelec ze dwiemá głowámi/ iedná byłá ná ogonie á druga ná przodku *BielKron* 400 [*idem*] *StryjKron* 677.

β. *Odcięty lisi ogon służący do zamiatania lub jako ozdoba laski blazeńskiej (4)*: Nie dármoc cepy nośi z Lifiemi ogony/ Bo to więc chytrze błáźni wśzytki ná wfze ftrony. *RejWiz* 41v; Kárdynali ftoiąć około Papiežá fiedzającego ná fwym máieftacie/ omiatáią liśiemi ogony proch około iego zwierzchu y fpodku. *BielKron* 216v; *RejZwierc* 36v; *KochFr* 17.

γ. *Buńczuk (2)*: Zá tymi fźli Sabayfcy Tátarowie [...] z Chorągwiá kitayki bialey y zieloney o czterech ogonach *StryjKron* 777, 777.

b. *U ptaków: długie, sztywne pióra wyrastające z tyłu (26)*: w ktorim [gnieździe sroka] dwie dziurze ma/ iedną głowę á drugą ogon wykłada. *FalZioł* IV 26a, I 137a, IV 21d, V 88v; *MiechGlab* 63; To iuz goni kogutá ogon mu wyfkubie/ Pioro zátknie zá czápkę *RejWiz* 89v, 55, 72v, 98 [3 r.]; [*Struś*] Pierze ma w ogonie wielkie y cudne *BielKron* 271, 20v; *SienLek* 9; A Kániá niech Myfzy fْكubie/ Zadáwfyż fęb w ogon dľubie/ Wy wzgorę lataycie. *RejPos* A2v, Ooo6; á czyniáć drzewcá z onemi proporczyki przywifzował wronam do fzyie á do ogoná pod fkrzydło á żywo ie pułzczał. *RejZwierc* 274.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy ptaka (1): Oculi etiam dicuntur caudae pavonum Ogony pąwie pełne ók. *Mącz* 259b; [ArtNom E].

W charakterystycznych połączeniach: ogon długi (2), ubogi; mieć [jaki] ogon, napirzyć, pomiechrać, spuszczać, wykładać, wyskuć; w ogon dłużyć się, włożyć, w ogonie mieć, ogonem przyłożyć; za ogon połapać.

Zwroty: [»naszychtować jako sokołowi ogon«: Otóż chćić to w porządek wprąwić/ y nąfzychtować iąko łokołowi ogón/ możefz mi wierzyć/ że to ieft rzecz bárzo trudna *SenekaGórń* 10.]

»ogon roztoczyć (a. roztaczać)« (4): *FalZioł* IV 21c; Przeto Paw ku Pawicy/ łwoy ogon roftoczyć/ By iey łwym pięknym pierzem/ nawiodł kłobie oczy. *BielSat* D3; *RejZwierc* 219, 231.

Przen (4) : Tákżec też nąfzy Pawi/ ze płtremi ogony/ Chociay widziłz w poftąwie/ dziwne zabobony. *RejZwierc* 126.

Zwrot: »złamać pióro [komu] w ogonie« = zrobić choćby najmniejszą krzywdę [w nawiązaniu do nazwiska Kuropatwa] (1): (nagł) Kuropátwowie młodzi. (-) [...] Y nie máłz thák męznego Iáłtrząbą w tey łtronie/ Coby złamać miał pióro s tych ktorey w ogonie *PaprPan* G4v.

a) W opisie gwiazdozbioru *Łabędź* (2) : W ten czás Lutnia/ y Delphin/ w ten czás łtrząłá znika. Znimi Łábęc po ogón *KochPhaen* 21.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy ptaka (1): Kón ząs o téy dobie Tonie/ á ogón cięgnie Łábęci przy łobie. *KochPhaen* 22.

c. U ryb: płetwa ogonowa (15) : PŁocicza [...] Łufkę białą ma na łobie/ łkrzele y ogon ma czýrwony *FalZioł* IV 41d; á v ogona ryby nalepłze łą. *FalZioł* V 64, IV 36d, 42c, 45c; *Mącz* 156c, 214a; *KlonFlis* E4.

W przeciwstawieniu: »głowa... ogon« (3): *FalZioł* IV 37a, 45c; *Acipenser* [...]. Ribá niepołpolita ná którey łufzcziną włpák leży/ to yeft/ ku głowie á nie ku ogonowi. *Mącz* 2d.

W porównaniach (2): A łtyr pozadu tudżież płynie w pogon/ Iáko zá rybą wodowładny ogon *KlonFlis* E4. Cf Zwrot.

W charakterystycznych połączeniach: ogon czýrwony, rybi, wodowładny; ogon [jaki] mieć (2); ogonem obracać się (2).

Zwrot: »by [a. jako] węgorza za ogon dżierżec, [trzymać]« [szyk zmienny] (1): Y drugie by Węgorzá zá ogon dżierżymy/ A gdy fie nam wyłlizną áni łámi wzwiemy. *RejZwierc* 246v; [niektórzy panowie i ministrowie tę uniją kóźmińską tak trzymają jako węgorza za ogon, a mało ją ważą. *AktaSynod* I 73].

Wyrażenie: »miedzy głową a miedzy ogonem; od głowy do ogona« = na całej długości (1;1): A gdy go chczefz warzyć/ rozerzni od głowy do ogona *FalZioł* IV 35b; Szczuki wybiéray/ á młode w Stąwie zołtawuy/ co by były ná Piądz/ miedzy Głową/ á miedzy Ogonom. *Strum* Q.

d. U raka: odwłok (1) : mężowie [raki] maią dwa wąły á oftre miedzy brzuchem á miedzy ogonem/ á niewiałty nie miewaią gich. *FalZioł* IV 30d.

e. U skorpionia, też u szarańczy z *Apokalipsy* (11) : [Niedźwiadek] w ogonie ma iadowite żądło *FalZioł* IV 15c; A miałá [szarańcza] ogony podobne niedźwiadkom/ y były żądłá w ogonich iey *BibRadz Apoc* 9/10, II 138a marg; *RejAp* 79; *WujNT Apoc* 9/10 [2 r.], s. 866.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy gatunku (1): Lecz ogon niedzwiadkow/ znaczy koniec ich náuki zárázliwy/ y śmiertelny. *WujNT* 860.

W porównaniu (1): Bo łowo Boże opácznym wykłádem wywrociwłzy/ iákoby ogonem iádowitym żądło wpufzczáią *WujNT* 860.

Przen: W opisie gwiazdozbioru *Skorpion* (1) : ten przedsię śmieie nástępuie [...] Nledźwiadkowi ná pierśi: [...] częśc bywa práwa przy ogonie. *KochPhaen* 4.

f. U węża: część końcowa (8) : á iad wałz byłby ku iáścizorce podobien álbo ku onemu wężowi/ ktory ogonem zátula vcho fwoie/ áby nie dobrego niesflyłá. *RejPs* 85v; *RejZwierz* 119v [3 r.]; *BielKron* 28v; Pharias, Nieyáki wąż ogonem fwym brozdę łobie cziniáci *Mącz* 297a; *SienLek* 62; *KlonFlis* E2.

W porównaniu (1): *SkarŻyw* 388 cf a. Przen »ogon podnosić«.

2. Futro z ogona (1) : Czapká s Kunich ogonow ná głowie by pudło *RejWiz* 93.

3. Część komety widoczna w postaci smugi świetlnej (2) : ktora [wielka kometa] lie obraczała nad [...] ziemiá Rułką y też połowczow, ściągáiąc ogon [caudam] fwoy na zapad *MiechGlab* 2; *BielKron* 359v.

4. Nierówny, wydłużony dolny brzeg ubioru; tren (5) : Gdyż ieden [ubiór] bywa krotki/ á drugi z ogony. *RejWiz* 18; *Cyclas*, Pánienski płałzcz długi okrągły s długiem ogonem *Mącz* 76a, 502c; Iednoć fámá w tey izbie muśi więc táncowác/ Z takim długim ogonem trudno poskákowác *ZbylPrzyg* A4v.

W połączeniu szeregowym (1): Na iedwabie/ złotogłowy/ ogony/ y ferety/ y kárety/ vtrat nie przeliczyłz. *SkarKaz* 704b.

5. Zakrzywiony znaczek pod literą, oznaczający nosowość (1) : E troie: piérwłzé równé łacińkiému/ a to ma kréłkę nad łobą/ iako i łacińkié /á/ iako w tym słowie /Panié/ *Domine*: Drugié náłzé: iako tu paniè/ *dominę* Ołtatnie z kréłką albo z ogonem/ iako to/ vczynię. *JanNKarKoch* E3v.

6. Zestawienia w funkcji nazw botanicznych (8) :

»kotczy ogon« = *Equisetum arvense* L. (Rost); skrzyp polny, roślina z rodziny skrzypowatych (*Equisetaceae*) a. *Ephedra equisetina* L. (Rost); przęśl skrzypowata, roślina z rodziny skrzypowatych (*Equisetaceae*); *equisetum* *Mącz*, *Calep*; *anabasis*, *ephydron* *Calep* (6): *FalZioł* I 112d; *Equisetum*, Herba, Quidam vocant Kotczy ogón. *Mącz* 107c; Przęślká/ Kotczé ogony/ *Equisetum* *SienLek* 201v; *Anabasis* – Kotczy ogon. *Calep* 66a, 366a, 370a.

»lisi ogon« = *Ononis spinosa* L. (Rost); wilżyna, roślina z rodziny motylkowatych (*Papilionaceae*) a. *Succisa pratensis* (Moench); czarcikęs, roślina z rodziny szczeciowatych (*Dipsacaceae*) (1): *Anonis* – Lifi ogon. alij, Czártowe ziebro. *Calep* 73a.

»wilczy ogon« = *Lysimachia vulgaris* L. (Rost); tojeść pospolita, bażanowiec, roślina z rodziny pierwiosnkowatych (*Primulaceae*) (1): *Lysimachia* – Toieśc wielki, item *Bazanowiec*. wilczy ogon, item *Merkurya*. Polne gwoździki. *Calep* 624a.

Synonimy: 1.a. chwost; c. plusk; 6. »kotczy ogon«: przęślka; »wilczy ogon«: bażanowiec, »polne gwoździki«.

Cf **RYBOGONY**